

Mahremiyet Eğitiminde Bir İhtiyaç Analizi: Anne/Baba Eğitimi¹

Saadet İDER*

Öğr. Gör. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, A. Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı, Konya, Türkiye
Lecturer Ph.D., Necmettin Erbakan University, A. Keleşoğlu Faculty of Theology, Department of Religious Education, Konya, Türkiye
saadetciftkat@hotmail.com

*(Corresponding Author/Sorumlu Yazar)

Mustafa TAVUKÇUOĞLU

Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, A. Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı (Emekli), Konya, Türkiye
Professor, Necmettin Erbakan University, A. Keleşoğlu Faculty of Theology, Department of Religious Education (Retired), Konya, Türkiye
mtavukcuoglu42@gmail.com

Makale Bilgileri	Öz
Makale Geçmişi Geliş: 14.04.2023 Kabul: 07.06.2023 Yayın: 30.06.2023	Mahremiyet eğitimi, örgün eğitimde yer bulmadığı için çoğunlukla ebeveynlerin sorumluluğuna bırakılmış bir eğitim durumundadır. Bu sebeple anne/babaların mahremiyet eğitimi konusundaki yeterlilik durumu, din eğitimi araştırmalarında yer bulması gereken bir problemdir. Yaygın din eğitimi kapsamında anne/babalara sunulan eğitimin içeriğinde mahremiyet konusu kısmen yer bulsa da, ebeveynler bu konuda bağımsız bir eğitime ihtiyaç duymaktadır. Bu yönüyle anne/babaların eğitim ihtiyacı, din eğitiminin bir problem olarak kendini göstermektedir. Bu çalışma, mahremiyet eğitiminde anne/baba eğitimine duyulan ihtiyacı tespit etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada yetişkinlerin mahremiyet eğitimine ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Çalışma grubunu, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenen toplam 21 kişi oluşturmuştur. Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada görüşme tekniği kullanılmış, veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları, ebeveynlerin mahremiyet hakkında eğitime ihtiyaç duyduğunu ortaya çıkarmıştır.
Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Yaygın Din Eğitimi, Anne/Baba Eğitimi, Mahremiyet Eğitimi, Mahremiyet.	

A Needs Analysis in Privacy Education: Parent Education

Article Info	Abstract
Article History Received: 14.04.2023 Accepted: 07.06.2023 Published: 30.06.2023	Privacy education is mostly offered by parents as it isn't included in formal education. The competence of parents in privacy education needs to be discussed in the framework of religious education. Although the matter of privacy is partially included in the content of education offered to parents within the non-formal education, parents need a specific education about it. The need for parent education is a problem of religious education. This study aims to reveal the need for parent education about privacy. The study searches the views of the adults on the privacy education. The research consists of 21 participants selected by maximum variation sampling method. Among the quantitative research methods, the interview method was applied in the study and the data was analyzed by the content analysis method. The results of the research reveal that parents need for education about privacy.
Keywords: Religious Education, Non-Formal Religious Education, Parent Education, Privacy Education, Privacy.	

Atıf/Citation: İder, Saadet-Tavukçuoğlu, Mustafa. "Mahremiyet Eğitiminde Bir İhtiyaç Analizi: Anne/Baba Eğitimi". *akif* 53/1 (2023), 21-40. <https://dx.doi.org/10.51121/akif.2023.30>

"This article is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License** (CC BY-NC 4.0)" / Bu makale, **Atıf-GayriTicari (CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı** altında lisanslanmıştır."

¹ Bu çalışma "Mahremiyet Eğitimine İlişkin Sorunlar Üzerine Bir Araştırma" isimli doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

Giriş

Mahremiyet, insanın yaratılışındaki sâfiyetin korunmasını mümkün ve mücbir kılan dinî bir sorumluluk alanıdır. İnsanoğlu duygu ve düşüncelerini harekete geçiren içsel ya da dışsal menfi uyaranlara karşı özünü korumakla mükellef kılınmıştır. Bu sebeple İslam'ın mahremiyet anlayışında "fıtratı fıtrata karşı korumak" esastır.² İslam dini, mahremiyet hükümleri ile kişiyi hem kendi nefsinden hem de başkalarından koruyacak bir mekanizma tesis etmiştir.³ Bu sayede kişi fıtratını korumakta, kimliğine ve kişiliğine yönelik müdahalelere karşı kendini savunmaktadır.

Mahremiyetin tesisi, yaratılıştan gelen hayâ duygusu ile desteklenmektedir. Hayâ sayesinde kişi Allah'a, kendisine ve insanlara karşı hissettiği utançla kendisini sınırlamaktadır.⁴ Kendisini hayâ sahibi olarak niteleyen Yüce Allah,⁵ ortaya koyduğu mahremiyet hükümleri ile âdeta beşerin bu ilahi tecelliyi temsil etmesini irade etmektedir.⁶ Bu anlamda hayânın temsili, kişinin Yüce iradenin emrettiği ve nehyettiği hususlardan haberdar olmasını gerektirmektedir. İnsan yaşamını kuşatan sayısız menfi uyarana karşı cüzi iradenin direnç göstermesi ancak bu hükümlere ilişkin bilginin ve pratiğin edinimi ile mümkündür. Dolayısıyla mahremiyetin korunumu, mahremiyet hükümlerini bilmeyi ve içselleştirmeyi amaçlayan bir eğitim faaliyetini gerekli kılmaktadır.

Mahremiyet eğitimi, mahremiyetin Yaratıcı tarafından ortaya konulmuş ve sınırları belirlenmiş bir gerçeklik olması sebebiyle din eğitiminin bir parçasıdır. Bu yönüyle insanın özünde var olan dinî eğilim, mahremiyet eğitiminde temel dinamik durumundadır. Yüce Allah insanoğlunu bu gerçekliği anlamaya, öğrenmeye ve yaşamaya uygun şekilde yaratmıştır. Mahremiyet hükümleri insanın bedensel, ruhsal ve sosyal özellikleri ile uygunluk arz etmektedir. Dolayısıyla, mahremiyet eğitimi de insan fıtratına uygun düşmeli ve temelinde insan onurunun muhafazası yer almalıdır.⁷ Eğitim süreci, yarattığı varlığı en iyi bilen Yüce Allah'ın ortaya koyduğu hükümlerle temellendirilmeli, mahremiyet eğitimi bir din eğitimi faaliyeti olarak görülmelidir.

Mahremiyet eğitimi, "Çocuklara ve ergenlere kendi cinsi ve karşı cinsin özellikleri hakkında bilgi sahibi olma, cinsiyete ilişkin rolleri anlama ve kabul etme, cinsel problemlerini/ihtiyaçlarını dinin, ahlakın ve kültürün belirlediği çerçevede cevaplamamanın/gidermenin yollarını öğretmek amacıyla verilen eğitimidir."⁸ Daha genel bir tanımlama ile "Bireyin hem kendine ait özel alanını muhafaza edebileceği hem de diğerlerinin özel alanlarına saygı duyabileceği şekilde istek ve arzularını dini, ahlaki veya daha kapsamlı bir ifadeyle insani olarak eğitmektir."⁹ Bu eğitimle çocuğun kendi özelini korurken başkasının

² Yusuf Bahri Gündoğdu, "Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri", *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 7/2 (2017), 388.

³ Ahzab, 33/59; Nur, 24/30-31; Bakara, 2/189.

⁴ Adem Güneş, "Cinsel İstismar Olgusu ve Mahremiyet Eğitimi", *İnsan & Toplum* 7/2 (2017), 38.

⁵ Nesâî, Gusül/7.

⁶ Ahmed b. Hanbel, I/387.

⁷ Gündoğdu, "Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri", 389.

⁸ Ramazan Diler, "Mahremiyet Eğitimi ve Önemi", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1 (2014), 79.

⁹ Güneş, "Cinsel İstismar Olgusu ve Mahremiyet Eğitimi", 57.

özeline de saygı duyması amaçlanmaktadır.¹⁰ Ancak çocuklardan ve gençlerden önce onları eğitecek olan anne/babaların eğitilmesi gerekmektedir. Çünkü çocuğun kimlik gelişimini, sosyo-kültürel kişiliğini etkileyen birincil kaynak, ailesidir. Yakın çevresinden kolaylıkla etkilenen çocuğun hayatı anlama biçimi, her şeyden önce anne/babası ile şekillenmektedir.¹¹

Mahremiyet eğitimi, anne/babaların sorumluluğuna bırakılmış informal bir eğitim durumundadır. Çünkü çocuklara ve gençlere sunulması gereken mahremiyet eğitimi örgün ya da yaygın din eğitiminde bağımsız bir ders olarak yer almamaktadır. Farklı disiplinlerin örgün eğitim kapsamında kısmen yer verdiği mahremiyet konusu, dini referanslardan bağımsız olması sebebiyle bir din eğitimi içeriği olmaktan uzaktır. Bu durumda örgün ve yaygın din eğitiminde yer bulmayan mahremiyet eğitimi anne/babaların sunması ve bunu sunabilecek yeterlilikte olması gerekmektedir. Ancak ailelerin dini hassasiyeti eğitim sürecinde etkin bir güç olmaktan uzak kalabilmektedir. Ebeveynler inandıkları dinin gerektirdiği şekilde çocuklarına yaklaşma konusunda çaresiz kalabilmekte ve dinî kurallar aile ilişkilerinde belirleyici bir unsur olmaktan uzak düşebilmektedir.¹² Dini hükümler yerine toplumsal yargılar, mahremiyet eğitiminde ebeveynlerin başvurduğu referanslar arasında ciddi bir yer işgal etmektedir. Ancak şu husus göz ardı edilmektedir ki toplum değişime ve dönüşüme açık bir yapıdadır. Toplumsal değişim ile aileye ilişkin değer yargıları, tutum ve normlar da değişmekte, anne/baba rolleri de farklılaşmaktadır.¹³ Diğer taraftan dinî hükümler ise değişen zamana, topluma ve şartlara rağmen hem bireyin ve ailenin hem de toplumun muhafazasını sağlayacak güçtedir. Zaman ve mekân üstü hükümler genel anlamda insanlığın, daha özeldir ise ailelerin ve bireylerin ihtiyacına cevap verecek niteliktedir. Bu sebeple dinî hükümlere bağlı kalan ailelerin eğitim anlayışı İslam'ın tesis ettiği koruyucu mekanizma sayesinde sağlam temeller üzerine inşa edilmektedir. İslam'ın öğütlediği aile yapısı ve Yaratıcıya karşı sorumluluk duygusu ile Müslüman ailelerin toplumsal değişmeye karşı daha dirençli olduğunu söylemek mümkündür.¹⁴

Bu çalışma, mahremiyet eğitimi hususunda anne/babaların yeterlilik durumunu konu edinmektedir. Literatürde farklı disiplinler tarafından tartışılan anne/baba eğitiminin, mahremiyet eğitiminde bir ihtiyaç olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Alanyazında mahremiyet eğitimi din eğitimi ile ilişkilendirerek önemini ve yararını ortaya koyan,¹⁵ mahremiyet eğitiminde ailenin sorumluluğuna dikkat çekerek eğitimin amacı ve içeriğini dinî hükümlerle temellendiren,¹⁶ mahremiyet eğitiminin insanın şeref ve onurunu koruma işlevini fitrat çerçevesinde ele alan¹⁷ ve cinsel istismar suçunu artıran hususlarla birlikte mahremiyet eğitiminin istismardan koruma işlevini savunan ve buna yönelik sunulacak eğitimin inceliklerine yer veren¹⁸ kuramsal çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışma ise mahremiyet eğitiminde anne/baba eğitimine duyulan ihtiyacı, eğitime muhatap olan kişilerin görüşlerine başvurarak ortaya koymaya çalışan bir alan araştırmasıdır.

¹⁰ Ramazan Diler, "4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Mahremiyet Eğitimi ve Önemi (Nitel Bir Analiz)", *Eskiyeni* 41 (2020), 627.

¹¹ Abdurrahman Kurt, "Dindarlığı Etkileyen Faktörler", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (2009), 1-3.

¹² Nurten Kimter, "İlgili-Seven Anne Baba Tutumları İle Din ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine", *Dini Araştırmalar* 18/46 (2015), 11.

¹³ Ali Bayer, "Modernleşme Sürecinde Aile: Değişen Annelik ve Babalık", *Tevilat* 1/1 (2020), 44.

¹⁴ Enes Kılıç, "Aile ve Din Bağlamında Kuran'daki Mahremiyet Tasavvuru", *Journal of Analytic Divinity* 2/1 (2018), 61.

¹⁵ Diler, "Mahremiyet Eğitimi ve Önemi".

¹⁶ Mustafa Mücahit, *Ailede Mahremiyet Eğitimi* (Ankara: Sonçağ Akademi, 2021).

¹⁷ Gündoğdu, "Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri".

¹⁸ Güneş, "Cinsel İstismar Olgusu ve Mahremiyet Eğitimi".

1. Mahremiyet Eğitiminde Anne/Baba Eğitimi

Anne/baba eğitimi genel anlamıyla, “Anne ve babaların özgüvenini güçlendirerek, çocuklarının fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimi için anne-babalık becerilerini geliştirecek şekilde onlara rehberlik etmektir.”¹⁹ Mahremiyet eğitiminde ise anne/baba eğitimi, ebeveynlere mahremiyet konusunda yeterli bilgi ve duyarlılık kazandırarak, bunları çocuğa doğru zaman ve yöntemle aktarmalarını sağlamak üzere kendilerine sunulan eğitimidir. Bu anlamda ebeveynlerin öncelikle çocuğun gelişim özellikleri ve ihtiyaçları hakkında bilgi edinmesi, mahremiyetin mahiyeti ve gereği hususunda duyarlılık kazanması, daha sonra ise bu bilgi ve hassasiyeti çocuğa aktarma becerisini edinmesi gerekmektedir. Halihazırda ebeveynlere bu amaçla sunulan bir eğitim hizmeti ya da programı bulunmamaktadır. Bu ihtiyaca dikkat çekmek üzere öncelikle mahremiyet eğitiminde anne/babaların yaptığı hataları ortaya koymanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Ebeveynlerin çocuğun mahremiyeti hususundaki endişe ya da hassasiyeti, doğru temellendirilmediği takdirde çocuğun gelişimi ve mahremiyet edinimi için istenmeyen yönde sonuç verebilmektedir. Yanlış referanslarla ve yanlış bir yaklaşımla eğitim sürecini yöneten ebeveynler, çocuğun duyuş ve biliş düzeyine ters düşen öğretiler sunabilmekte, istedik davranışın tam aksinde bir durumla karşılaşabilmektedir. Anne/babaların çocuklarına karşı cinsellik konusundaki serbest tutumu çok sayıda sorunu beraberinde getirmektedir.²⁰ Onların çocuğun mahremiyetini koruma kaygısı ile yasakçı ve cezalandırıcı bir yöntemle eğitim sunması çocuğun da tepkisel bir yaklaşımla yanlış tutum ve davranışlar geliştirmesine sebep olabilmektedir. Otoriter ebeveynlerin çocuklarında uyum sorunları ortaya çıkmakta, kaygı artmakta ve özsaygı düşmektedir.²¹ Aynı şekilde, koruyucu anne/baba tutumu çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimini engellemekte, özgüvenine ve bağımsız düşünme becerisine ket vurmaktadır.²² Kısaca anne babanın gerek otorite gerek serbestlik kutbunda yer alması ebeveyn-çocuk ilişkisinde soruna sebep olmakta, demokratik tutum ise çocuğun bağımsızlığına ve olumlu benlik gelişimine katkı sağlamaktadır.²³ Bu durumda, anne/babaların eğitim anlayışının kaynağı sorgulanmalıdır. Kişisel ve toplumsal yargılar yerine, dini referansların esas alındığı bir eğitim anlayışı benimsenmesi daha uygun olacaktır. Çünkü kişinin dindarlığı ile benlik saygısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur.²⁴

İslam anlayışında çocuğun eğitimi hem annenin hem de babanın sorumluluğundadır. Anne ve babanın her biri, çocuğun dinî gelişiminden sosyal gelişimine hatta cinsel kimlik gelişimine kadar ayrı bir önem taşımaktadır. Nasıl ki annenin çocuğuyla olan ilişkisi çocuğun diğer kimselerle kuracağı ilişkisini ve hayata bakışını etkilemekte ve anne-çocuk arasındaki sıcak ve yakın ilişki çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesine katkı sağlamakta ise,²⁵ baba ile oğul arasındaki şefkat ve sevgi temelinde gerçekleşen çatışma ve rekabet ilişkisi de onu dış

¹⁹ Hatice Yalçın, “Anne-Çocuk İletişimi Eğitiminin Etkileri”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 28 (2013), 180.

²⁰ M.Tayfun Amman, “Toplumsal Boyutlarıyla Cinsiyet: Sosyal Bilimsel Yaklaşımlar” (Dinî ve Toplumsal Boyutlarıyla Cinsiyet Tartışmalı İlmi İhtisas Toplantısı, İstanbul, 2011), 28.

²¹ Craig H. Hart vd., “Parenting Skills and Social-Communicative Competence in Childhood”, *Handbook of Communication and Social Interaction Skills*, ed. J.O. Greene - B.R. Burleson (Mahwah: NJ: Erlbaum, 2003), 10.

²² Ramazan Sak vd., “Okul Öncesi Dönem: Anne/baba Tutumları”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/3 (2015), 974.

²³ İrfan Başkurt, “İslam Eğitimine Dair Bazı Temel İlkeler”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 9 (2002), 95.

²⁴ Adem Şahin, “Ergenlerde Dindarlık-Benlik Saygısı İlişkisi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/19 (2005), 195.

²⁵ Fatma Tezel Şahin, “Mother-Child Relation and Factors Affecting This Relation”, *International Journal of Science Culture and Sport* 2/3 (2014), 86.

dünyaya ve gelecekte üstleneceği rollere hazırlanmaktadır.²⁶ Genel anlamda çocuğun eğitiminde olduğu gibi mahremiyet eğitiminde de her ikisinin aktif rol üstlenmesi dini bir yükümlülüktür. Baba, eğitim sürecinin ana aktörlerinden biridir. Bu sebeple aile içerisinde çocuğun eğitiminden sorumlu olan kimselerin rollerini iyi tanıması ve bu sorumluluk bilincini taşıması gerekmektedir.²⁷

Mahremiyet eğitiminde anne/babanın çocukla kurduğu duygusal ilişki, istedik davranışın kazandırılmasında etkilidir. İslamda ebeveyn-çocuk ilişkisinde duyguların iletimi ve belirginliği esastır. Hz. Peygamber çocuklarını kucağına alarak, öperek sevgisini gösteren bir babadır. Dahası bundan imtina eden bir babaya “Allah senden merhameti söküüp aldıysa ben ne yapayım?”²⁸ buyurarak anne/baba sevgisinin çocuğa karşı görünür olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Çocuğun annesinin sevgisine duyduğu ihtiyaç kadar babasının sevgi ve ilgisine de ihtiyaç duyduğu açıktır. Çünkü baba-oğul arasındaki mesafe duygu iletimine engel olmakta, dahası baba kimliğini çocuğun gözünde etkisiz hale getirmektedir.²⁹ Çocuğun duygusal ihtiyaçların karşılanmasında, her iki ebeveynin sorumlu olduğuna Hz. Peygamber’in örnekliği ile dikkat çekilmektedir. Eğitim sürecinde anne ve babanın ayrı ayrı sevgi ve şefkatini çocuğa görünür kılması esastır.

Mahremiyet eğitiminde, ebeveyn-çocuk ilişkisi kadar eşler arası ilişki de çocuğun duygu ve davranış eğitimi üzerinde etkilidir. Ebeveynin çocuğa yönelik duygu iletiminin yanı sıra, eşlerin birbirine karşı ilgi ve sevgi göstermesi de anlamlı ve gereklidir. Çünkü anne-baba arasındaki olumlu ya da olumsuz ilişki, onların çocuğa yaklaşımını etkilemektedir. Ebeveynlerin çocuğa karşı sağlıklı bir tutum geliştirmesi, öncelikle onların kendi ilişkilerinde sevgi, saygı ve dengeyi tesis etmesine bağlıdır. Uyumlu ve mutlu olan bir çift, çocuklarına da sevecen bir tutumla yaklaşabilmektedir.³⁰ Ancak anne/babalar çoğu zaman mahremiyet kaygısı ile bu durumdan özellikle kaçınabilmektedir. Oysa ki eşlerin birbirine karşı sevgi ve ilgi göstermesi, çocuk nazarında anne/baba kimliğini olumlu yönde pekiştiren bir husustur. İkisi arasındaki sevgi ve ilgiye tanıklık eden çocuk için aile bireyleri arasındaki muhabbetin belirginliği hem o dönemde hem de yetişkinlik döneminde onun için örnek teşkil edebilmektedir. Zira, çocuk sevgi, güven, merhamet gibi duyguları ilk olarak ailesinde gözleyerek öğrenmektedir.³¹

Çocuk, Yaratıcı tarafından ebeveynlere gönderilmiş bir müjde ve bir emanettir. Ancak ebeveynler tarafından kız çocuklarına sergilenen haksız yaklaşım, Cahiliye döneminden miras kalan ve hala varlığını sürdüren bir gerçekliktir. Bu yaklaşım kız çocuğunun haklarını hiçe saymaktan öte, Yaratıcıya karşı işlenmiş bir cürüm hükmündedir.³² Özellikle mahremiyet eğitiminde kız çocuklarının erkek çocuklarına kıyasla daha yasadışı ve sınırlayıcı bir tutuma maruz bırakılması, öğrenilmiş bir çaresizlik halini almıştır. Kadın bedeni hakkındaki

²⁶ Bayer, “Modernleşme Sürecinde Aile: Değişen Annelik ve Babalık”, 54.

²⁷ Eyüp Kirpitçi, “Din Eğitimi Açısından Baba-Oğul İlişkisi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 30/30 (2010), 224.

²⁸ Ebu'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî Müslim, *el-Câmiu's-Sahîh*, haz. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1995), 64.

²⁹ M.Akif Kılavuz, “Anne Baba Örnek Davranışlarının Çocukların ve Ergenlerin Dinî Kişiliğinin Oluşumuna Etkileri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/2 (2005), 47.

³⁰ Özgür Tönbül, “Aile Eğitimi Programının Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi”, *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi* 2/1 (2019), 48.

³¹ Ömer Özdemir, “Ebeveynlere Göre Ailede Çocuğun Din Eğitimi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (2019), 315.

³² Abdussamet Varlı, “Kur'an'da Peygamberler Örnekliğinde Ailede Anne-Baba ve Çocukların Hukuku”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18 (2020), 234.

mahremiyet hükümlerinin erkek bedenine göre daha kapsamlı olması, mahremiyeti salt kadın bedeninin örtünmesi ve erkeklerden korunması üzerine temellendiren kültürel kodlara zemin olarak gösterilse de ilgili hükümlerin her iki cins için bağlayıcılığı göz ardı edilmektedir. Ebeveynler kız çocuğunu bedenini örtmesi ve erkeklerden sakınması yönünde eğitirken, erkek çocuklarını bu konuda uyarma ihtiyacı dahi hissetmemektedir. Bu anlamda ailelerin, ilgili dinî hükümlerin kapsamı ve bağlayıcılığı hakkında eğitim ihtiyacı kendini göstermektedir.

Mahremiyet eğitiminde anne/baba eğitimi, yaygın din eğitiminde karşılanması gereken ancak bir o kadar da ihmal edilen ciddi bir ihtiyaçtır. Yaygın din eğitimi kurumları ve hizmetleri, yetişkin eğitime odaklanmakta ancak yetişkinlerin rollerine yönelik ihtiyaçlarını ihmal edebilmektedir. Oysa ki din eğitiminin kişisel ve toplumsal sorunların hem tespitine hem çözümüne yönelik anlayış ve beceri kazandırması gerekmektedir.³³ Zira, ihmal sonucunda çocukların mahremiyet eğitiminde çok sayıda sorun yaşanmakta, ebeveyn-çocuk çatışması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu anlamda anne/babalara sunulan ihtiyaç odaklı eğitimin, onların yetiştireceği çocuklarda ve gençlerde dinî temeller üzerine inşa edilmiş bir mahremiyet anlayışının gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın amacı, mahremiyet eğitimi konusunda anne/babaların eğitim ihtiyacını tespit etmektir. Araştırmada mahremiyet eğitime muhatap olan kimselerin, anne/babalarının kendilerine sunduğu mahremiyet eğitime ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Anne/babaların eğitim ihtiyacını anlamaya imkân veren bu çalışmanın, onların eğitim sürecinde yer verdiği konuları ve yaptıkları hataları ortaya koyması bakımından önem taşıdığına inanılmaktadır. Ayrıca eğitim sunan anne/babalar yerine eğitimin muhatabı olan kişilerin görüşlerine başvurusu yönüyle benzer konuda yapılmış diğer çalışmalardan³⁴ ayrılmaktadır.

Mahremiyet eğitimi konusunda ebeveynlerin eğitim ihtiyacı, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Buna göre belirlenen araştırmanın alt problemleri şöyledir:

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların yer verdiği konular nelerdir?

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların yaptığı hatalar nelerdir?

2. Yöntem

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların eğitim ihtiyacını ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma, görüşme yöntemiyle gerçekleştirilen nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma, bir konuda doğrudan ve derin bilgi edinmeyi sağladığı için araştırmanın amacına uygun olduğu düşünülmüştür. Araştırmanın deseni, fenomenolojidir. Fenomenolojik desende, tecrübelerin davranış üzerinde etkili olduğu, aynı fenomenin farklı kişiler tarafından farklı şekilde anlamlandırılabilirdiği, bugünkü tecrübeler kadar geçmiş tecrübelerin de anlamlandırma hususunda etkisinin olduğu ifade edilmektedir.³⁵ Bu sebeple araştırmaya katılan kimselerin,

³³ İrfan Erdoğan, "İnanç Öğretiminde Fonksiyonel Yaklaşım: Kader ve Kaza Örneği", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2021), 23.

³⁴ Hatice Özasan - Gülümser Gültekin Akduman, "Ailelerin Mahremiyet Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" (2nd International Symposium on Innovative Approaches in Scientific Studies, Samsun: SETSCL, 2018), 1363-1369; Semiha Çakır, *4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü (Sivas örneği)* (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015); Zeynep Türkyılmaz, *3-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin mahremiyet eğitimine dair bilgilerinin incelenmesi (Üsküdar örneği)* (İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

³⁵ Ahmet Saban - Ali Ersoy, *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2017), 84.

çocukluk ve gençlik döneminde aldığı mahremiyet eğitimine ilişkin tecrübe ve görüşlerine başvurulmuştur.

2.1. Çalışma Grubu

Fenomenoloji araştırmalarının veri kaynağı, araştırmaya konu olan fenomeni tecrübe eden ve bu tecrübesini dışa vurabilecek yeterlilikteki kişi ya da gruplardır.³⁶ Bu sebeple araştırmada, anne/babalarından aldığı mahremiyet eğitimini ve bu konudaki tecrübelerini dışa vurabilecek düzeyde bilişsel olgunluğa eriştiği düşünülen 18 yaş üstü yetişkinlerden veri toplanmıştır. Çalışma grubu maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Çünkü fenomenolojik çalışmalarda, araştırmaya konu olan fenomenin farklı bakış açıları ile ortaya konulabilmesi için maksimum çeşitlilik örneklemesine başvurulması önerilmektedir.³⁷ Bu örnekleme yönteminin amacı çeşitliliği sağlayarak örnekleme evrene genellemek değil, çeşitlilik gösteren katılımcılar arasındaki benzerlik ve farklılığı tespit ederek problemi farklı yönleri ile ortaya koymaktır.³⁸ Bu sebeple araştırmaya cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, din eğitimi alma durumu farklılık gösteren katılımcılar dahil edilmiştir. İlgili değişkenlerin dikkate alınarak belirlendiği kişilerden sadece gönüllü olanlara çalışma kapsamında yer verilmiştir. Çalışmaya 8 erkek ve 13 kadın olmak üzere toplam 21 kişi dâhil edilmiştir. Nitel çalışmalarda katılımcı sayısının 5 ile 25 arasında olması uygun görülmektedir.³⁹ Gizlilik sebebiyle kadın katılımcılara K1, K2, K3..., erkek katılımcılara ise E1, E2, E3... koduyla yer verilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Özellikleri

Değişken	Çalışma Grubu	f	%
Yaş	18-25 yaş arası	6	28,5
	25-40 yaş arası	15	71,4
Cinsiyet	Kadın	13	61,9
	Erkek	8	38,1
Medeni Durum	Evli	12	57,1
	Bekar	9	42,8
Eğitim seviyesi	İlköğretim	1	4,7
	Lise	1	4,7
	Ön lisans	3	14,2
	Lisans	9	42,8
	Yüksek lisans	5	23,8
	Doktora	2	9,5
Din eğitimi durumu	Din eğitimi almayan	15	71,4
	Kuran kursu	1	4,7
	İmam Hatip Lisesi	1	4,7
	İlahiyat Fakültesi	4	19

³⁶ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 71.

³⁷ Saban - Ersoy, *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*, 109.

³⁸ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 119-120.

³⁹ John W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2018).

Toplam	21	100
---------------	-----------	------------

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri 2018-2019 yılları arasında toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak, kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi gibi demografik sorular yer almaktadır. Görüşme formunda yer alan sorular ise şunlardır:

- “Mahremiyet eğitiminde anne/babanızın sizi en çok uyardıkları ya da hassas oldukları konulardan bahseder misiniz?”
- “Anne/babanızın mahremiyete aykırı bir davranışını gözlediniz mi?”
- “(Mahremiyet ile ilgili olarak) Geçmişte ya da bugün yaşadığınız olumsuz bir tecrübe için anne/babanızı suçladığınız bir durum var mı?”

Araştırma konusunun hassasiyeti sebebi ile görüşmeler yüz yüze ve birebir şekilde gerçekleştirilmiştir. Görüşme süreleri 40 ile 70 dakika arasında değişmektedir. Katılımcıların ifadeleri ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmış, daha sonra ilgili kayıtlar araştırmacı tarafından yazıya geçirilerek araştırma verileri analize hazır hale getirilmiştir.

2.3. Veri Analizi

Nitel araştırmalarda betimsel ve içerik analizi olmak üzere iki şekilde analiz yapılmaktadır. Bu çalışmada içerik analizine başvurulmuş, ilgili temalar oluşturularak bunları destekleyen bulgular araştırmacı tarafından yorumlanmıştır. Veri analizinde herhangi bir analiz programı kullanılmamıştır.

3. Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular, araştırma sorularına yönelik oluşturulan iki ana tema altında sunulmuştur.

3.1. Mahremiyet Eğitiminde Anne/Babanın Yer Verdiği Konular

Araştırmada “Anne/babanızın sizi en çok uyardıkları ya da hassas oldukları konulardan bahseder misiniz?” sorusu ile elde edilen bulgular, mahremiyet eğitiminde anne/babaların karşı cinsle ilişki (f=25), giyinme/örtünme (f=19), dışarı çıkma (f=9), cinsel yaşam (f=5), mekân mahremiyeti (f=4), cinsiyet özellikleri/farklılıkları (f=3), kötü alışkanlıklar (f=2), beden temizliği (f=2), bilgi mahremiyeti (f=1), eşya mahremiyeti (f=1), ses mahremiyeti (f=1), aksesuar kullanımı (f=1) ve gusül abdesti (f=1) konularına yer verdiğini ortaya koymaktadır. Bunları örnekleyen katılımcı ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Araştırma bulgularına göre, *karşı cinsle ilişki* mahremiyet eğitiminde anne/babaların en fazla üzerinde durduğu konudur:

“Annem şunu söylerdi: Erkeklerle görüşmeyeceksiniz, uygun değil, mahalleli ne der, falan komşunun kızı bununla görüşüyormuş, sakın bize laf getirmeyin.”... K11

“Annem arkadaşımdaya yatılı kalmama izin vermezdi. Hele gideceğim evde baba, erkek kardeş varsa daha da tedirgin olurdu...” K9

“Annemin bir konuda çok baskın ve baskıcı tutumu vardı lise yıllarında kimseyle (erkek) arkadaşlık kurma... “Özünü koru temiz kal başımı öne eğdirecek bir duruma getirme kendini” diye. Bana güvenini hep belli ederdi ama bu cümleleri sarf etmekten de geri kalmadı.” K6

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların çocuğunu karşı cinsten sakındırma çabası, çoğunlukla kız çocuklarına yöneliktir. Kız çocuklarına erkeklerden uzak durması, sakınması yönündeki öğütlerin, erkek çocuklarına sunulmaması anne/babaların eğitim anlayışında dinî hükümler yerine toplumsal referansların etkili olduğunu düşündürmektedir. Bir erkek katılımcının ifadeleri, karşı cinsle ilgili erkek çocuklarına yapılan uyarılarda dahi kız çocuklarını koruma amacının bulunduğunu örneklemektedir:

“Annem bir de şöyle derdi. “Bir kızı severseniz ona kuytu köşede haber vermeyin bunu. Kızın adına çıkacak bir yanlış anlaşılmayı asla telafi edemezsiniz.” derdi. Şu anda birini sevsem bile yanlış anlaşılabilir bir yerde söylemem.” E1

Giyinme ve örtünme, anne/babaların mahremiyet eğitiminde karşı cinsle ilişkiden sonra en fazla yer verdiği konudur.

“Küçükken annemle babamın bana başını ört dediklerini hiç hatırlamıyorum. Ama dememiş olsalar bile onu hissedersiniz. Böyle bir beklenti içinde olduklarını hatırlıyorum. 8. Sınıfta kapanmışım. Bunu anlattıklarını hiç hatırlamıyorum ama bunu bilinçaltıma yerleştirmişler. ... Ben örtünme kararı alınca çok sevindiler, hatta kutladık. Ama bu bilinçaltıma yerleşmiş, bir beklenti içinde oldukları çok belli. Ama birebir bir şey demediler... Niye kapandığımı gerçekten bilmiyorum.” K8

“Annem hiçbir zaman göbeği açık giymeme izin vermedi. Tatilde bikini giyerim, hala da giyerim. Ona hiçbir zaman karışmadı. Hiç göbeği açık ve çok mini giymedim. Şort giyebilirim. “İstedığın kadar kısa şort giyebilirsin, ama etek giyme”, babamın lafıdır.” K7

“Çocukken düzgün otururduk. Kısa etek giydirmezdi annem. Eteğin altına tayt giydirirdi. Şimdi bile hala başkasının çocuğuna bakarım, tayt var mı diye dikkat ederim.” K5

İlgili bulgular, ebeveynlerin mahremiyet olgusunu çoğunlukla karşı cinsle ilişki ve beden mahremiyeti üzerine anlamlandırdıklarını ortaya koymaktadır. Özellikle her iki meselede kız çocuklarının daha fazla uyarılması, kadın bedeninin karşı cinsten korunması gereğine yönelik algının bir göstergesi durumundadır. Çocuklara ve gençlere beden mahremiyeti hususunda sunulan öğretiler haklı olsa dahi, muhatabın bunu anlamlandıramayacağı bir sebep ya da yöntemle sunulması eğitsel açıdan bir değer ve işlev taşımamaktadır. İlgili uyarıların özdeğer ve toplumsal yaşam üzerine temellendirilmesi gereği ebeveynler tarafından bilinmeyen ya da dikkate alınmayan hususlardır.

Dışarıya çıkma/dışarıda kalma, anne/babaların hem kız hem erkek çocuklarına sınırlama getirdiği bir diğer meseledir.

“Beni ailem böyle yetiştirdi. Şu anda 21 yaşındayım. Ama ailem benim arkadaşımda kalmama izin vermez.” E7

“Babam bana bir kol saati almıştı. “Ezan okunmadan evde, sofrada olacaksınız” derdi. Hatta bir gün gecikmişim. Saati geri alıp durdurmuşum. Babama “saat durmuş” demişim ama yine de çok kızmıştı.” K11

“Bazı konularda ne kadar anlayışlı olsalar da, bazı konularda kısıtlamaya giderlerdi. Bu da bizi yalana sevk ederdi. Mesela doğum günü partilerine hiç izin vermezdi, arkadaşlarımızın hepsi giderdi. Anneme “başka bir yere gidiyoruz” deyip yalan söyledik ve doğum gününe giderdik...” K13

Cinsel yaşam, anne/babaların mahremiyet eğitiminde az da olsa yer verdiği bir diğer meseledir.

“...Benim annem de anlatıyordu zaten her şeyi (cinsel ilişki). Bunları duymak beni rahatsız etmiyordu. Çünkü kendimizi ona hazırlıyorduk. Hepimiz onu yaşayacağız, evleneceğiz. Belki de bu sayede kendimizi hazırladık.” K10

Bilgi mahremiyeti (f=1), eşya mahremiyeti (f=1) ve mekân mahremiyeti (f=4) eğitim sürecinde oldukça az oranda yer verilen meselelerdir. Bu sebeple mahremiyet eğitiminde bu konuların ebeveynler tarafından ihmal edildiğini söylemek mümkündür.

“Annem, babamın pantolonun cebine elini sokmazdı mesela. Babamın cebinden bir şey alınacak ise ona pantolonunu getirirdi. Bugün anlıyorum ki burada bile bir mahremiyete riayet söz konusu. Bizlere de hep tavsiyede bulunurdu. Cep, çanta bunlar özel eşyalar. “Aman kimsenin, anne/babanızinkine bile el sürmeyin” derdi.” K4

“Annem aile içerisinde olan tartışma, özel konular vb. bilgilerin yabancılarla -çekirdek ailemiz dışında hiç kimse ile- konuşmamamız gerektiğini söylerdi. Birbirimizin odasına girerken müsaade istenerek girilebileceğini, özellikle de yatak odasına...” K6

“Annem perde konusunda çok hassastı, pencerenin azıcık bir yeri bile açık kalsa hemen kapatırdı. Sanki pencerenin önünde biri bizi gözetliyormuş gibi. Çok saçma gelirdi. O kadar açıklıktan birinin bizi görmesi imkânsızdı...” K2

Araştırma verileri çerçevesinde, ebeveynlerin bedene ve beden mahremiyetine yönelik hassasiyeti ne yazık ki bilgi, mekân ve eşya konusunda kendini gösterememektedir. Bu durum üzerinde anne/babaların bu konulardaki bilgi eksikliğinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Cinsiyet özellikleri/farklılıkları, genellikle anne-kız iletişiminde yer bulan bir konudur.

“Doğrusu annem de çok rahat bir anneydi sağ olsun. Her dâim arkadaş gibi, asla yargılamayan bir kişiliği vardı. Zaman zaman o da anlatırdı kadınlara ait özel haller. Erkek ve kadın farkları gibi meseleler. Sormaya gerek kalmadan anlattığı şeyler de olurdu. Bu tarz şeyleri kızların annelerinden öğrenmelerinin daha doğru olduğunu düşünürdü.” K4

“Annem âdeti (regl) anlatmıştı daha önce. Sürekli kontrol etmem gerekiyor, zahmet benim için. Aslında doğurganlık ifade ediyor. Annem hep söyler. ‘Rahim kendini yeniliyor, bu sağlıklı bir durum. Doğurmakla ilgili.’ K8

Yapılan araştırmada cinsiyet özellikleri/farklılıkları konusunda babası ile konuşan erkek bir katılımcının bulunmaması, mahremiyet eğitiminde babanın pasif kaldığını göstermektedir. Bu durumun baba-çocuk arasındaki iletişimsizlikten kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca eğitim sürecinde kız çocuklarına gösterilen duyarlılığın erkek çocuklarına gösterilmemesi, esasında onların daha fazla ihmal edildiği şeklinde yorumlanabilir.

Mahremiyet eğitiminde ebeveynlerin yer verdiği konuların tamamını örnekleyen katılımcı ifadelerine, çalışmanın kapsamı sebebiyle yer verilememiştir. İlgili tema altındaki bulgular, mahremiyet eğitiminde bedenin gizliliği ve karşı cinsle ilişkinin iki temel konu olduğunu göstermektedir. Anne/babaların uyarı ve öğretileri genellikle kız çocuğuna yöneliktir. Ayrıca ebeveynlerin eğitim sürecinde muhataba olumlu bir davranış kazandırmak yerine, onu olumsuz bir davranıştan sakındırma gayreti dikkat çekmektedir.

3.2. Mahremiyet Eğitiminde Anne/Baba Hataları

Araştırmada katılımcılara yöneltilen “Anne/babanızın mahremiyete aykırı bir davranışını gözlediniz mi?” ve “Geçmişte ya da bugün yaşadığınız olumsuz bir tecrübe için anne/babanızı suçladığınız bir durum var mı?” sorularıyla elde ettiğimiz veriler, mahremiyet eğitiminde anne/baba hataları şeklinde temalandırılmıştır. İlgili anne/baba hataları çocuğun mahremiyetine duyarsızlık (f=24), kız ve erkek çocuğuna farklı yaklaşım (f=21), mahrem eşya ve durumu gizlememe (f=14), çocuğa karşı ilgisizlik/sevgisizlik (f=10), çocuk eğitimi konusunda bilgisizlik (f=10), baskıcı/otoriter tutum (f=8), karşı cinsle olumsuz yaklaşım (f=8), mahremiyete aykırı ifadeler kullanma (f=7), çocuğun gelişim özelliklerine duyarsızlık (f=7), tanıdık kimselere karşı dikkatsizlik (f=5), beden mahremiyeti konusunda dikkatsizlik (f=5),

mahrem olan ve olmayanı ayırt etmeme (f=5), hem cins ilişkilere karşı duyarsızlık (f=2) olarak belirlenmiştir.

Çocuğun mahremiyetine duyarsızlık, katılımcılar tarafından en sık dile getirilen anne/baba hatasıdır.

“Bizim dönemde çocuğu ergenliğe kadar anne yıkardı. Çocuk belli bir yaştan sonra kendisi yıkanmak ister. Ama anne önemsemez bunu. Ama çocuk vücudunun mahrem olduğunun farkına vardığı için istiyor. Bunu istediği zaman annenin “Sen iyi yıkanamazsın, seni benim yıkamam lazım” demek yerine, nasıl iyi yıkanacaksa onu öğretmesi gerekir.” E2

“Ortaokul döneminde bizim kapı komşumuzun oğlu benimle aynı okula gidiyordu. Sürekli bizim eve gelirdi, sabah akşam bir sebeple gelip bir şeyler sormaya çalışan bir tipti. İnanılmaz rahatsız olurum, “yok deyin, uyuyor deyin” derdim. İlla (anne/babam) beni çağırırlardı. Evde rahat giyinirsin, açık saçık. O dönemde öyle görünmek istemiyorsun karşındakine, aynı okula gittiğin bir erkeğe. Onlar için çok normaldi, “ne olacak siz çocuksunuz” derlerdi...” K7

“Kız kardeşimle aynı odada kalıyoruz, o 21-22 yaşlarında. Giyinip soyunurken birimiz odayı terk ediyoruz. Ama annem çat kapı giriyor. Kaç kere giyinirken gelip girmiştir. Her girdiğinde de uyarıyorum ama yine de yapıyor. Ben de artık kapıyı kilitliyorum. Kilitli olduğunu görünce uygun olmadığımı anlayıp gidiyor.” E5

Katılımcıların ifadelerinden, ebeveynlerin çocuğun mahremiyeti hususunda duyarsız oldukları anlaşılmaktadır. Mahremiyeti yetişkinliğe tanımlayan yanlış anlayış, ebeveynlerin kardeşler arasında ya da çocuk yaştaki arkadaşlar arasında mahremiyetin gerekmediği yönündeki kanaatle kendini göstermektedir.

Kız ve erkek çocuğuna farklı yaklaşım mahremiyet eğitiminde anne/babaların sıklıkla yaptığı hatalardan biridir.

“Anadolu’da erkek çocuğuna “aç oğlum, pi... göster” ya da “küfür et” diyorsun. Ama kız çocuğuna böyle bir şey yok. Kıza gelince “ayıp, günah.”. Kız çocuğuyla erkek çocuğu arasında çifte standart var.” K11

“...Ben kız çocuklarına bu tür şeylerin daha fazla öğretildiğini düşünüyorum. Erkek çocuklarının bu konularda biraz daha dışarıda kaldığını düşünüyorum. Toplumda iyi ya da kötü bir mahremiyet duyarlılığı var. Aileler de kız çocuklarını bir şekilde sakınıyor. Ama erkek çocukları çok korunmasız kalıyor.” E8

Mahremiyet eğitiminde kız çocuklarına baskıcı, erkek çocuklarına ise ilgisiz tutum sergilenmesi, erkeklerin mahremiyet hususunda daha duyarsız olmasına yol açabilmektedir. Baskıcı tutum ise, kız çocuklarındaki anne/baba algısını olumsuz yönde etkileyerek onların istenmeyen yönde davranış geliştirmesine de sebep olabilmektedir.

Anne/babaların *mahrem eşya, durum ve bilgileri gizlememesi*, sıklıkla yaptıkları hatalardan biridir.

“Keşke onlar dikkat etselermiş gece hayatlarına. Küçükken duyardık, onlar kafamdan silinmiyor. Evimiz sobalıydı, biz aynı odada yataydık. Onlar uyuduğumuzu sanıyorlar, ama ben çok hassasım, duyar hemen uyanırım. Ama bende bu iğrenç bir tecrübe olarak kaldı.” K5

“Erkek kuzenim tacize uğramıştı, kendisinden büyük çocuklar tarafından. 13-15 yaşlarındaydı. “... Orada tarlaları sulamak için büyük küçük havuzlar vardır. Çocuklar oraya yüzmek için giderler. Oraya gittikleri bir zaman olduğu söylenmişti. Ama ne derecede, bir girişim mi, yoksa girişim neticelendi mi, bunu kendisiyle rencide olmaması için hiç konuşmadım. Bu ebeveynlerin ağzından duyduğumuz bir şeydi.” E6

“Bir kere market fişinde erkeklerin korunmak için kullandığı şeyi görmüştüm. Anlamamıştım, gidip anneme sormuştum. Bilgilenme noktasında anne/baba ayrımı yapmam. “Anneler ve babalar bazen çocukları olmasını istemezler. O zaman kullanılır.” demişti.” K8

Anne/babaların mahrem bilgi, eşya ya da tecrübeleri gizleme konusundaki dikkatsizliği, çocuğun duygu ve düşüncelerine yapılmış haksız bir müdahale olarak düşünülebilir. Çocukların mahremiyete sığmayan görsel ya da işitsel uyaranlara maruz bırakılması, anne/babaların eğitilmesini gerektiren ciddi bir problem alanı olarak durmaktadır.

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların yaptığı hatalardan biri *çocuğa karşı ilgisizlik ve sevgisizliktir*.

“Daha fazla hayatımda olabilirlerdi, babam için bunu söyleyebilirim. Yoğun biriydi ama bu yoğunlukla açıklanamaz. Kendi hayatını daha çok önemserdi, arkadaşlarını, eğlencesini. Bu şimdiki düşüncem, o zaman babamın evde olmaması daha rahatlıktı. Babamın eve gelmesini istemezdik, pazar gününü hiç sevmezdim mesela. Ölüm sessizliği gibiydi.” K7

“...İkisinin de (anne/babanın) çok soğuk olduğunu kendim anne olduktan sonra anladım. Bizi hiç kucaklamazlardı, öpmezlerdi. Ben hiç babamın kucağına oturduğumu bilmem mesela. Ya da hatırladığım yaşlarda hiç annemin uykudan önce, uyanınca, eve gelince bizi öptüğünü hatırlamam. Bayramlar dışında öptüklerini bile hatırlamıyorum. Sevmiyorlardı diyemem muhakkak sevmişlerdir ama biz bunu hissetmedik.” K2

İlgisizlik ve sevgisizlik, mahremiyet eğitiminde gözlenen anne/baba hataları arasında sıklıkla ifade edilmektedir. Anne/babanın ilgi ve sevgisi, çocuğun hem olumlu bir anne/baba algısı edinmesine hem de eğitim sürecinde kendisine tavsiye ve telkin ettikleri konuya karşı müspet bir tutum sergilemesine katkı sağlamaktadır. Ebeveynlerin özellikle de babaların çocuklara ilgi ve sevgi göstermekten kaçınması kültürel öğretilerin bir ürünü olduğu kadar, bu ihtiyacı annenin karşılaması gerektiği şeklindeki yanılının bir sonucu olarak da düşünülebilir.

Çocuğun eğitimi/mahremiyeti konusunda bilgisizlik, anne/babaların yaptığı hataların kaynağı durumundadır.

“Bizim dönemde ev içerisinde izin alma, kapı çalma yoktu ama sonradan konuşuldukça değişti. ... Bundan önce bu konunun mahremiyet kapsamında olduğunu bile bilmezlerdi.” E2

“Babam bu konuları konuşabileceğim bir insan değildi. Suçlama anlamında değil, pedagojiyle, çocuk eğitimiyle ilgili bilgisi yok. Kendisi esnaf, sabah dokuzdan akşam dokuzaya kadar süren bir çalışma düzeni var. Bayramda bile kendisine vakit ayırabilecek bir hayatı yok. Bu konuda bilgisi de yok zaten. ... Geleneksel İslam'ı yaşayan bir ailede büyüdük. Çok bilgili bir ailemiz yoktu.” E6

Mahremiyet eğitimi, ebeveynlerin kendi ailelerinden edindiği anlayışı ya da içinde yaşadıkları toplumun yargılarını sonraki nesillere aktardıkları bir ezbere dönüştürmektedir. Bu ezberin ise anne/baba eğitimi ile ciddi düzeyde kırılacağı düşünülmektedir.

Baskıcı ve otoriter anne-baba tutumu, mahremiyet eğitiminde yapılan yaygın hatalar arasındadır.

“Bayan bile olsa (arkadaşlarımın) evlerine girip çıkmalarını, anne/babamın müsaadesiyle olurdu. ... O zamanlar çok baskıcı ve kuralcı gelirdi. Bana karşı güvensizlikleri var gibi gelirdi.” K6

“Annem bir Osmanlı kadınıydı, çok baskıcıydı. Ailemden hiç dayak yemedim ama annem bizi kaşıyla gözüyle idare ederdi. Hepimize böyleydi. Gözümüzün içine bakması yeterliydi. Şu anda hala aynı şekilde.” K11

“Daha bilinçli bir eğitim verebilirlerdi. Üslupları beni rahatsız ediyordu ve bazen beni yaptığımı gizleme durumuna sürüklüyordu. ... Anne/babamın muhafazakarlık çizgisi altında fazla baskıcı

davranması bazen dürüstlükten uzaklaşmama sebep oluyordu. İnsani ilişkilerde bazen bocalamamın sebebi bu diye düşünüyorum. Daha ılımlı bir yol izleyebilirlerdi.” K1

Mahremiyet eğitiminde anne/babanın baskıcı ve otoriter tutumu, çocuk için ancak onların denetiminin mümkün olduğu zaman ve mekânlarda bir anlam taşımaktadır. Böyle bir tutuma maruz kalan çocuk ya da gençlerin, baskının kırıldığı durumlarda onların istemediği şekilde davrandığını söylemek mümkündür.

Ebeveynlerin, *karşı cinse olumsuz yaklaşımı* mahremiyet eğitiminde sıkça rastlanan hatalardan biridir.

“Otobüste ve toplu taşımalarda şoförle tek kaldıysan “kesinlikle arabadan in” derdi. Annem yanında hep iğne bulundururdu, toplu taşımalardaki olası cinsel tacizlere karşılık. Bana da bunu tavsiye ederdi. “Babana bile güvenme” düsturu ile büyüdüm diyebilirim.” K4

“Onun da (babaannemin) erkek takıntısı vardı. Mesela eve yatılı gelen erkek misafirlerin kullandığı çarşaf, nevresim ne varsa hepsini gider gitmez yıkardık. Eniştem bile olsa, hatta yaşlı biri bile olsa onları kirli sayardı ama aynısını kadınlara yapmazdı...” K3

Anne/babaların kadın ve erkek algısı, mahremiyet eğitiminin içeriğine de doğrudan yansımaktadır. Kadın ve erkek üzerine yapılan genellemeler, sosyal bir ezbere dönüşmüş durumdadır. Ebeveynlerin karşı cinse dair olumsuz yaklaşımı, muhatabın karşı cins kardeşine, karşı cins ebeveynine, hatta yetişkinlikte eşine karşı dahi olumsuz bir tutum geliştirmesine sebep olabilmektedir.

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların yaptığı hatalardan biri, *mahremiyete aykırı sözcük ve ifadeler kullanmalarıdır*.

“...Çocukken öğretmen bana ödev vermiş. Bir şarkı ezberleyip gelin, demiş. Babam da bana erotik bir şarkı ezberletmiş, belki de o söylerken ben ezberlemiş olabilirim. Şarkı bir sınıf ortamında asla söylenmeyecek türden. İçinde cinsel organ geçiyor. Ben gidip sınıfta bunu söylemişim...” E8

“Çocukken (erkek) arkadaşlar beni oynamaya çağırırlardı. Onların yanına giderken anneannem “her elinde salatalık gördüğüne bir avuç tuz alıp koşuyorsun” derdi ama anlamazdım. Sonradan öğrendim ne demek istediğini. Ne kadar terbiyesizce...” K1

Anne/babaların kullandığı mahremiyete aykırı ifadeler, çocuğun zihninde anlamsal bir karşılık bulmasa da dilinde ve kulağında yer etmektedir. Hatta ebeveyni tarafından bu tür söylemlere maruz kalan çocukların varlığı, anne/babanın eğitilmesi gereğini açıkça göstermektedir.

Çocuğun gelişim dönemine/özelliklerine duyarsızlık, bir diğer anne/baba hatası olarak ortaya çıkmaktadır.

“Kendim kapanmak istedim. Önce evde yazma örtmeye başladım. Sonra annelere “ben kapanmak istiyorum” dedim. “Babam erken değil mi?” dedi. Halbuki 13 yaşımıdaydım. 12 yaşımda adet olmuşum. Ama o bilmediği için beni hala çocuk olarak görüyordu...” K12

“Ergenlikten önce merak ettiğim bir şey yoktu. Regli biliyordum. Çünkü annem 5 yaşımda iken anlatmış. -Ben annemi yakalamışım. O da her şeyi açıkça anlatmış-. Ben çok hatırlamıyorum.” K10

“...Yaş grubuna çok fazla dikkat edilmiyordu. Benim 11- 12 yaşlarımda aldığım eğitimin aynısını 17-18 yaşlarında olanlar da alıyordu. Mahremiyet kapsamında olacak konular geçerdi. Ne olduğunu anlamadığımız halde bunun bilgisine sahiptik. ... Bir kitap okuyorduk o konuyla ilgili, orda yüzde otuzunu anlıyorsam yüzde yetmişini anlamıyordum.” E2

“Biz vücut temizliğinin nasıl olduğunu arkadaşlar arasında öğrendik. Yine bu dönemde gusül abdesti alınması gerektiğini, nasıl alındığını lisedeki din kültürü öğretmenimiz anlattı bize.

Bunlar bence daha küçük yaşlarda, vücut bu aşamaya gelmeden önce çocuğa aktarılması gereken bilgiler.” E3

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların çocuk eğitimi konusundaki bilgisizliği, onların gelişim özelliklerine karşı duyarsızlığı da beraberinde getirmektedir. Ancak anne/babaların sadece kendi tecrübelerini göz önünde bulundurarak dahi çocukların hangi dönemde neye ihtiyaç duyduğunu tespit etmesi mümkündür. Çocuğun eğitiminde kritik dönemlerin dikkate alınmaması, birtakım davranışların kazanımını ya da kazanma hızını olumsuz etkileyebilmektedir.

Tanıdık kimselere karşı dikkatsizlik, anne/babaların mahremiyet eğitiminde yaptığı bir başka hata olarak tespit edilmiştir.

“İkisinde de daha çok küçüktüm. Cinsel saldırı gibi değil, sadece temas şeklindeydi. Yakın olduğumuz komşumuzdu ikisi de, karşı cins. Ama tabii ki sessiz kaldım, çünkü ne yaptıklarını bilmiyordum. Şimdi düşündüğüm zaman ne yaptıklarının farkına varıyorum. O zaman farkına varmıyorsun, ne olduğunu bilmiyorsun. Çünkü hiç kimse sana şu şudur demiyor. Ve sen onun hareketinin ne olduğunu bilmiyorsun. Ama bir yere de koyamıyorsun, anlamlandıramıyorsun. Ama en kötüsü de annenle babana bunları söylemiyorsun. ... Okuldan önce olduğuna göre, 5 yaşlarımda olmalıyım.” K7

“Mahallemizde çok sevdiğimiz bir komşumuz vardı. Onun da yaşlı bir babası vardı ve onlarla yaşıyordu. ... Bu dede bazen bizden daha küçük çocukları kucağına alır severdi. Ve bizim de onun kucağına gitmemiz için ısrar ederdi. Biz tabi annemizden "yabancılarla konuşma, onlar bir şey verirse alma" tembihlerini işitirdik o zamanlarda. Ama bu dede, karşı komşumuzun babası olunca yabancı olmuyordu demek ki zihnimizde. Bir gün amcanın kucağına aldığı arkadaşlarımın poposunu ellediğini fark ettim. En başta sevmek için bazen büyükler popomuza vurur ya –ki ne kadar saçma bir sevme şekli- o da öyle yapıyor sandım. Ancak amcanın yaptığı öyle bir şey değildi.” K4

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların dikkate almadığı husus, tanıdık kimselerin de yabancılar kadar çocuğa zarar verebileceği gerçeğidir. Araştırmada elde edilen bulgular, yaşlı kimselerin genellikle küçük yaştaki çocukları istismar ettiğini göstermektedir. Bu konuda anne/babaların bilinçlendirilmesi gereği açıkça kendini göstermektedir.

Ebeveynin kendi *beden mahremiyeti konusunda dikkatsizliği*, anne/babada gözlenen hatalar arasında yer almaktadır.

“... Ama annem /evde) çok rahat gezer. Bence evde kız çocuğunun olmasının verdiği bir rahatlık. Eğer bir abim olsaydı annem de böyle gezemezdi. Tıpkı babamın gezemediği gibi. Anneler kız olan evde çok rahat oluyorlar. Bazen ona söylerim “kadın git üstünü giyin, anne kapını ört” diye...” K12

“Annemin de sabah kalktığında başında örtüsü olmadan camdan çarşaf silkelediği olurdu. “Dikkat et” derdim ona. Benim 18-20 yaşlarımdan itibaren anneme “buna dikkat et” dediğim şeyler vardı.” E6

Bulgular anne babaların giyinme konusunda gösterdiği duyarsızlığın çocukları tarafından uygun bulunmadığına işaret etmekte, çocukların bazen mahremiyeti ebeveynlerinden daha iyi idrak ettiğini düşündürmektedir. Anne/babaların beden mahremiyeti konusundaki dikkatsizliği, pek çok ebeveynin ihmal ettiği bir durumdur.

Anne/babaların mahremiyet eğitimindeki bir diğer hatası, *mahrem durum/davranışlar hususundaki belirsizliktir*.

“Bizim annemiz ev içerisinde bile örtülü kalırlar, mahremi olan kişilerin yanında bile dikkat ederler, çocuklarının yanında bile. Bugüne kadar annemin saçını hiç görmedim mesela. Yetişme biçiminden kaynaklanıyor diye düşünüyorum. Çünkü anneannemiz, babaannemiz hepsi böyle.

Aslında dinî referansta böyle bir şart yok ama kültürel bir boyutunun olduğunu düşünüyorum. Mesela ev içinde bunun gerekli olmadığını duyduğumda bu bana yeni bir bilgi olmuştu. Kendisine nikah düşmeyen kimsenin yanında kadının başörtüsüz olabileceğini böyle birkaç ailenin varlığından sonra öğrendim. Hatta doğru mu değil mi diye araştırmıştım.” E2

“Onun dışında ortaokulda bir kız arkadaşımız vardı. Teyzesinin çocuğu ile yaptığı şeyleri bize anlatırdı. Bize hayal gibi gelirdi tabi kuzen, kardeş kadar yakın mantığında büyüyen bir ailenin çocuğu olarak. Onu hatırlıyorum. O arkadaşımın midem bulanırdı.” K4

Bulgularda görüldüğü üzere, ebeveynler mahrem kılınmayan bir durumu mahrem olarak ya da mahrem bir durumu tam aksinde gösterebilmektedir. E2 kodlu katılımcının ifadesinde, kadının beden mahremiyetine ilişkin dinî hükümlere ters düşen bir hassasiyet göze çarpmakta; K4 katılımcı ise İslam’da birbirine nikah yasağı bulunmayan kuzenlerin, kardeş hükmünde sayıldığı yönde toplumsal kabullere dikkat çekmektedir. Bulgular, anne babaların mahremiyet algısını, doğru bir din anlayışı ile temellendirmediği şeklinde değerlendirilebilir.

Çocukların hem cins ilişkilerine dikkatsizlik, anne/babaların çoğunlukla ihmal ettiği bir mesele olarak kendini göstermektedir.

“Kız çocukları erkeklerden korkutuluyor. Ama kızlar kızlara, erkekler de erkeklere karşı korunaksız kalabiliyor. Mesela iki kız birbirinin yanında soyunurken, erkek çocukları soyunamaz. Ben bundan çok rahatsız olurum. Ya da iki kız yan yana yatabiliyor, ama iki erkeğin yan yana yatması tamamen cinsel bir sorun varmış gibi anlaşılıyor. Yine düğünlerde iki kız çocuğu dans edebilir, ama iki erkek çocuğu birlikte dans edemez.” E8

“Liseyi yeni bitirmiştım, İstanbul’a gitmişim. Taksim meydanında bir kuyrukta beklerken bir bayanın elimi okşadığını fark edince şoka girdim, hiç tepki veremedim, sadece elimi çektim. Kendisi de hızlıca uzaklaştı. Sonra birkaç gün olayın etkisinden kurtulamadım, tepkimi koyamadığım için de çok kızdım kendime.” K1

Anne/babalar kız çocuklarını karşı cinsten koruma gayretini gösterirken, hem cinslerine karşı aynı hassasiyeti gösteremedikleri görülmektedir. Araştırmanın çalışma grubunu yetişkinlerin oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda, günümüz mahremiyet eğitiminde hem cins ilişki meselesine daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmanın bulguları anne/babaların genel anlamda çocuk eğitimi daha özeldir ise mahremiyet eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla ebeveynlerin mahremiyet eğitimindeki eğitim ihtiyacı açıkça görülmektedir. Bu sebeple din eğitimi kapsamında ebeveynlere yönelik bir eğitim programının gerekliliği de kendini göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Anne/babaların mahremiyet eğitimi konusundaki eğitim ihtiyacını anlamaya çalıştığımız araştırmanın sonuçları, ebeveynlerin ilgili konuda yeterli bilgi ve duyarlılığa sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Bulgular, eğitim sürecinde ebeveynlerin genellikle toplumsal yargıları referans aldığını göstermektedir.

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların yer verdiği konular karşı cinsle ilişki, giyinme/örtünme, aksesuar kullanımı, dışarı çıkma, cinsiyet özellikleri/farklılıkları, cinsel yaşam, ses mahremiyeti, kötü alışkanlıklar, beden temizliği, eşya mahremiyeti, bilgi mahremiyeti, mekân mahremiyeti ve gusül abdesti olarak tespit edilmiştir. Farklı araştırmalarda ergen annelerinin çocuğun mahremiyetini *cinsellik, romantik ilişki, bilgisayar,*

cep telefonu ve oda şeklinde tanımladığı,⁴⁰ anne/babaların çocuklarıyla cinsiyetler arası bedensel farklılıklar, hamilelik ve doğum, argo kelime ve küfürler, sağlık ve temizlik kuralları, cinsel merak ve oyunlar, üreme, cinsel istismar, AIDS, cinsel yolla bulaşan hastalıklar üzerine konuştuğu,⁴¹ anne/babaların çocuklarına tuvalet-banyo adabı, odalara girerken vb. durumlarda izin alınması gerektiği, kıyafet değişiminin nasıl ve nerede olması gerektiği, özel bölgeler hakkında eğitim verdiği,⁴² okul müdürlerinin mahremiyet eğitiminin içeriği konusunda cinsiyet eğitimine yer verdiği ortaya konulmuştur.⁴³

Araştırma sonuçları, mahremiyet olgusunun ebeveynler tarafından genellikle bedenin gizliliği ve karşı cinsle ilişki üzerinden anlamlandırıldığını göstermektedir. Bu durum üzerinde kültürel kodların belirleyici olduğu düşünülmektedir. Kültürel kodların tamamının dinin kendisinden üretilmediğini söylemek mümkündür. Zira, dini hükümlerle çelişen kültürel öğretiler araştırma verilerinde sıklıkla karşılaşılan bir referans durumundadır. Bu durumda toplumsal öğretilerin, anne/babaların eğitim anlayışını ve içeriğini doğrudan etkilediği görülmektedir.

Mahremiyeti cinsellik ve cinsiyet üzerine tanımlayan toplumsal kabuller, mahremiyet eğitiminin de karşı cinsle ilişki ve beden mahremiyeti üzerine yoğunlaşması ile sonuçlanmaktadır. Araştırmada karşı cinsle ilişki (f=25) ve giyinme/örtünme (f=19) konusu, mahremiyet eğitiminde en sık dile getirilen anne/baba öğretisi olarak tespit edilmiştir. İlgili katılımcı ifadeleri, ebeveynlerin bu öğretilerini iffet, cinsiyet ve cinsel yaşamla ilişkilendirdiğini eğitim sürecinde bu kavramların kullanılması ile ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, eşya, mekân ve bilgi mahremiyeti, anne/babaların yeteri kadar yer vermediği hususlardır. Bu mahremiyet alanlarına, çoğunlukla beden ve cinsellik üzerinden bir gizlilik atfedilmektedir.

Anne/babaların mahremiyet eğitiminde yaptığı hatalar, ilgisizlik ve sevgisizlik, tanıdık kimselere karşı dikkatsizlik, özel eşya ve bilgiyi gizlememe, mahremiyete aykırı sözcük ve ifadeler kullanma, beden mahremiyeti konusunda dikkatsizlik, kız ve erkek çocuğuna farklı yaklaşım, çocuğun gelişim dönemine ve özelliklerine duyarsızlık, çocuğun mahremiyetine duyarsızlık, çocuk eğitimi ve mahremiyeti konusunda bilgisizlik, baskıcı/otoriter tutum, karşı cinse karşı olumsuz yaklaşım, mahrem olan ve olmayan arasındaki belirsizlik, çocukların hem cins ilişkilerinde dikkatsizlik şeklinde tespit edilmiştir.

Araştırmada katılımcıların, mahremiyet eğitiminde ilgi ve sevgi beklentisini dillendirmesi dikkat çekmektedir. Pek çok ebeveyn bazen yapay bir mahremiyet hassasiyeti ile bazen de toplumsal ezberlerin etkisi ile kendi çocuğuna ilgisini ve sevgisini göstermekten kaçınmaktadır. Diğer taraftan, araştırma bulguları eğitim sürecinde ebeveynlerin aşırı koruyucu ve baskıcı tutumu ilgisiz tutumu kadar olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. İlgisiz tutumla yetişen çocuklarda mahremiyete ilişkin bir algı oluşmazken, baskıcı tutumda ise anne/baba korkusuyla gelişen ezber bir mahremiyet anlayışı karşımıza çıkmaktadır.

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların yaptığı hatalar arasında, çocuğa karşı ilgisizlik ve sevgisizlik yer almaktadır. Anne/baba sevgisinin onları örnek alma hususunda çocuğa olumlu

⁴⁰ Demir İlkay vd., "Annelerin Ergeni İzleme Stratejileri: Mahremiyet ve Kişisel Alan Bağlamında Fenomenolojik Bir Çalışma", *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi* 5/3 (2017), 67-89.

⁴¹ Aytül Eliküçük - Sibel Sönmez, "6 Yaş Çocuklarının Cinsel Gelişim ve Eğitimiyle İlgili Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi", *Aile ve Toplum* 25 (2011), 45-62.

⁴² Türkyılmaz, *3-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin mahremiyet eğitimine dair bilgilerinin incelenmesi (Üsküdar örneği)*.

⁴³ Erol Koçoğlu - Yunus Emre Avcı, "Okul Müdürlerinin Görüşleri Doğrultusunda Türkiye'de Mahremiyet Eğitimi", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2021), 1-25.

etkisinin bulunduğunu,⁴⁴ anne/babanın ilgisiz tutumunun çocuğun gelecekteki anne/baba rolünü dahi etkilediğini,⁴⁵ ebeveyn-çocuk ilişkilerinin çocuğun sosyal gelişimi üzerinde etkili olduğunu⁴⁶ ortaya koyan çalışmalar bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Anne babaların çocuğa karşı baskıcı ve otoriter tutumu, mahremiyet eğitiminde yapılan bir diğer hata olarak tespit edilmiştir. Diğer araştırmalar aşırı koruyucu anne/baba tutumunun çocuk için olumsuz sonuçlara sebep olduğunu,⁴⁷ anne/babaların otoriter tutumunun çocukta yüksek oranda psikolojik sorunlara yol açtığını⁴⁸ ortaya koyarak bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların kız ve erkek çocuğuna karşı ayrımcı tutumu, araştırmada ulaşılan sonuçlar arasındadır. Benzer çalışmalarda annelerin erkek ve kız çocuklarına farklı bir tutum sergilediği,⁴⁹ anne/baba denetiminin kız çocuklara karşı daha fazla olduğu,⁵⁰ kız çocuklarının sorunlarına anne/babaların daha özenli yaklaştıkları,⁵¹ anne/babalar tarafından erkek çocuklara cinsel konularda daha az bilgi aktarıldığı ortaya konulmuştur.⁵² Toplumsal yargılar kız çocuğunu daha savunmasız kabul ederek anne/babanın dikkatinin ona yönelmesi ile sonuçlanmaktadır. Oysa ki erkek çocuklar da en az kız çocukları kadar taciz ve müdahaleye karşı savunmasızdır. Diğer taraftan anne/babaların erkek çocuğuna karşı ilgisizliği, onların da karşı cinse karşı daha müdahaleci olmalarına kapı aralayabilmektedir.

Anne/babaların tanıdık kimselere karşı duyarsızlığı, mahremiyet eğitiminde yapılan bir diğer ihmaldir. Çocuk istismarcılarının çoğunun, çocuğun güvenip sevdiği bir kişi olduğunu ortaya koyan çalışma bu sonucu desteklemektedir.⁵³

Mahremiyet eğitiminde anne/babaların yaygın olarak yaptığı hatalardan bir diğeri, çocuğun mahremiyetine duyarsızlıktır. Bu sonuç başka araştırmalarda, çoğu annenin ergen çocuğunun mahremiyetine ve özel yaşamına karşı duyarsız olduğu⁵⁴ ve istismar mağdurlarının ailesini ve yakın çevresini mahremiyet hususunda dikkatsiz olarak nitelediği ortaya

⁴⁴ Kılavuz, "Anne Baba Örnek Davranışlarının Çocukların ve Ergenlerin Dinî Kişiliğinin Oluşumuna Etkileri".

⁴⁵ Hayati Tetik, "Anne Baba Tutumları ve Ailede Çocuğun Dinî Gelişimi", *Universal Journal of Theology* 5/2 (2020), 136-171.

⁴⁶ Aslı Kırman - Özcan Doğan, "Anne-Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-sentez Çalışması", *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 4/1 (2017), 28-49.

⁴⁷ Ramazan Sak - diğerleri, "Okul Öncesi Dönem: Anne/baba Tutumları", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/3 (2015), 972-991.

⁴⁸ Yılmaz Kaplan - Tuğba Ak, "Ergenlerde Psikolojik Belirtiler ve Problem Davranışlarda Anne-Baba Tutumlarının Rolü", *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi* 1/2 (2018), 154-171.

⁴⁹ Fatma Tezel Şahin, "Mother-Child Relation and Factors Affecting This Relation", *International Journal of Science Culture and Sport* 2/3 (2014), 79-88.

⁵⁰ H.Çetin Gündüz - Figen Çok, "Ergenlikte anne-baba izlemesi: Ergen, anne-baba bildirimlerine göre bir inceleme", *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 16 (2015), 433-441.

⁵¹ Ahmet Üstün - Müge Yılmaz, "Üniversite Öğrencilerinin Aile İçi Demokrasi İle İlgili Görüşlerinin Cinsiyet ve Anne-Baba Eğitim Düzeyine Göre Değerlendirilmesi", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 9/2 (2008), 77-90.

⁵² Lynda Measor, "Young People's Views on Sex Education: Gender, Information and Knowledge", *Sex Education* 4/2 (2004), 153-166.

⁵³ Aliye Mavili - Özkan Bilgin, "Kurum Bakımındaki Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara İlişkin Bir Araştırma", *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1/2 (2017), 104-128.

⁵⁴ İlkay vd., "Annelerin Ergeni İzleme Stratejileri: Mahremiyet ve Kişisel Alan Bağlamında Fenomenolojik Bir Çalışma".

konulmuştur.⁵⁵ Araştırma bulguları, okul öncesi dönemden genç yetişkinlik dönemine kadar uzanan süreçte anne/babaların çocuklarının mahremiyetine karşı yeterince duyarlı olmadığını göstermektedir. Çocuğun bedeni, odası, eşyaları ve sırlarına yönelik ebeveynlerin dikkatsiz tutumu, aile içi ilişkilerdeki mahremiyetin varlığından habersizliğin ya da ilgili dinî hükümler hakkındaki bilgisizliğin bir sonucu olarak düşünülmektedir.

Araştırma sürecinde kişilerin anne/baba algısı ve mahremiyet duyarlılığı üzerinde kadın katılımcıların anne/babalarına karşı daha objektif ve eleştirel, erkek katılımcıların ise daha savunmacı ve hoşgörülü tutum sergilediği gözlenmiştir. Bu durumun kız çocuklarına gösterilen baskıcı anne/baba tutumundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca evli ve eğitim seviyesi yüksek olan katılımcıların mahremiyeti ve mahremiyet eğitimi daha iyi anlamlandırıldığı görülmüştür. Genç katılımcıların ise ebeveynlerinden aldığı mahremiyet eğitimi çoğunlukla kadın/erkek ilişkisi üzerine örneklediği fark edilmiştir. Genç yetişkinlerin psikososyal gelişim özellikleri ve anne/baba öğretilerinin bu konudaki sıklığı dikkate alındığında, bu sonucun ortaya çıkması olağan bulunmaktadır. Bunun dışında katılımcıların aldığı din eğitimi ile mahremiyet duyarlılığı arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Din eğitimi alan kimselerin hem mahremiyet ve mahremiyetin alt boyutlarına dair bilgi sahibi olduğu hem de mahremiyet hususunda daha fazla dikkat ve hassasiyet taşıdığı görülmüştür. Bu husus, İslam'ın mahremiyet hükümlerine dair farkındalığın bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Araştırma sonuçları anne/babaların eğitim ihtiyacını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Mahremiyet eğitiminin dini hükümlerle temellendirilmesinin gereği, mahremiyet eğitiminin de din eğitimi kapsamında sunulmasını gerektirmektedir. Bu sebeple yaygın din eğitimi kapsamında ebeveynlere yönelik mahremiyet eğitimi programının yer bulması önem arz etmektedir. Dolayısıyla yaygın din eğitimi kapsamında mahremiyet ile ilgili sunulacak bir anne/baba eğitim programının hazırlanması gerekli görülmektedir. Ayrıca mahremiyet eğitimi konusunda yapılacak araştırmalarda ebeveyn-çocuk ilişkisinin daha da derinleştirilerek baba-kız, baba oğul, anne-kız ve anne-oğul özelinde çalışılması önerilmektedir. Kuramsal çalışmaların yanısıra, mahremiyet eğitiminde etkili olan ebeveyn dışındaki kişi ve kurumlar üzerine alan araştırmalarının yapılması gerekli görülmektedir.

Author Contribution / Yazar Katkısı: *Research design / Çalışmanın tasarlanması:* Sİ (%50), MT (%50); *Literature review / Literatür taraması:* Sİ (%60), MT (%40); *Data collection / Veri toplama:* Sİ (%70), MT (%30); *Data analysis / Veri analizi:* Sİ (%60), MT (%40); *Writing the article / Makalenin yazımı:* Sİ (%50), MT (%50); *Revision the article / Makale revizyonu:* Sİ (%80), MT (%20)

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The authors declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Amman, M. Tayfun. "Toplumsal Boyutlarıyla Cinsiyet: Sosyal Bilimsel Yaklaşımlar". İstanbul, 2011.
- Başkurt, İrfan. "İslam Eğitimine Dair Bazı Temel İlkeler". *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 9 (2002), 89-11.
- Bayer, Ali. "Modernleşme Sürecinde Aile: Değişen Annelik ve Babalık". *Tevîlat* 1/1 (2020), 35-60.
- Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 4. Baskı., 2018.

⁵⁵ Kemal Yıldız, "Importance of Privacy To Prevent Sexual Abuse of Children", *Öneri Dergisi* 38 (2012), 151-156.

- Çakır, Semiha. *4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü (Sivas örneği)*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Diler, Ramazan. "4-6 Yaş Kur'ân Kursu Öğreticilerine Göre Mahremiyet Eğitimi ve Önemi (Nitel Bir Analiz) ❶". *Eskişeni* 41 (2020), 623-652.
- Diler, Ramazan. "Mahremiyet Eğitimi ve Önemi". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1 (2014), 69-98.
- Eliküçük, Aytül - Sönmez, Sibel. "6 Yaş Çocuklarının Cinsel Gelişim ve Eğitimiyle İlgili Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi". *Aile ve Toplum* 25 (2011), 45-62.
- Erdoğan, İrfan. "İnanç Öğretiminde Fonksiyonel Yaklaşım: Kader ve Kaza Örneği". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2021), 20-47.
- Gündoğdu, Yusuf Bahri. "Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri". *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 7/2 (2017), 387-394.
- Gündüz, H.Çetin - Çok, Figen. "Ergenlikte anne-baba izlemesi: Ergen, anne-baba bildirimlerine göre bir inceleme". *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 16 (2015), 433-441.
- Güneş, Adem. "Cinsel İstismar Olgusu ve Mahremiyet Eğitimi". *İnsan & Toplum* 7/2 (2017), 25-67.
- Hart, Craig H. vd. "Parenting Skills and Social-Communicative Competence in Childhood". *Handbook of Communication and Social Interaction Skills*. ed. J.O. Greene - B.R. Burleson. 753-797. Mahwah: NJ: Erlbaum, 2003.
- İlkay, Demir vd. "Annelerin Ergeni İzleme Stratejileri: Mahremiyet ve Kişisel Alan Bağlamında Fenomenolojik Bir Çalışma". *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi* 5/3 (2017), 67-89.
- Kaplan, Yılmaz - Ak, Tuğba. "Ergenlerde Psikolojik Belirtiler ve Problem Davranışlarda Anne-Baba Tutumlarının Rolü". *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi* 1/2 (2018), 154-171.
- Kılavuz, M.Akif. "Anne Baba Örnek Davranışlarının Çocukların ve Ergenlerin Dinî Kişiliğinin Oluşumuna Etkileri". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/2 (2005), 41-58.
- Kılıç, Enes. "Aile ve Din Bağlamında Kuran'daki Mahremiyet Tasavvuru". *Journal of Analytic Divinity* 2/1 (2018), 54-81.
- Kimter, Nurten. "İlgili-Seven Anne Baba Tutumları İle Din ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine". *Dinî Araştırmalar* 18/46 (2015), 9-44.
- Kırman, Aslı - Doğan, Özcan. "Anne-Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-sentez Çalışması". *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 4/1 (2017), 28-49.
- Kirpitçi, Eyüp. "Din Eğitimi Açısından Baba-Oğul İlişkisi". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 30/30 (2010), 223-239.
- Koçoğlu, Erol - Avcı, Yunus Emre. "Okul Müdürlerinin Görüşleri Doğrultusunda Türkiye'de Mahremiyet Eğitimi". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-25.
- Kurt, Abdurrahman. "Dindarlığı Etkileyen Faktörler". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (2009), 1-26.
- Mavili, Aliye - Bilgin, Özkan. "Kurum Bakımındaki Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara İlişkin Bir Araştırma". *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1/2 (2017), 104-128.
- Measor, Lynda. "Young People's Views on Sex Education: Gender, Information and Knowledge". *Sex Education* 4/2 (2004), 153-166.
- Mücahit, Mustafa. *Ailede Mahremiyet Eğitimi*. Ankara: Sonçağ Akademi, 2021.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî. *el-Câmiu's-Sahîh*. haz. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. I-XIX Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1995.
- Özaslan, Hatice - Gültekin Akduman, Gülümser. "Ailelerin Mahremiyet Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi". 3/1363-1369. Samsun: SETSCI, 2018.
- Özdemir, Ömer. "Ebeveynlere Göre Ailede Çocuğun Din Eğitimi". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (2019), 313-344.
- Saban, Ahmet - Ersoy, Ali. *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2. Baskı., 2017.

- Sak, Ramazan vd. "Okul Öncesi Dönem: Anne/baba Tutumları". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/3 (2015), 972-991.
- Sak, Ramazan - diğerleri. "Okul Öncesi Dönem: Anne/baba Tutumları". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/3 (2015), 972-991.
- Şahin, Adem. "Ergenlerde Dindarlık-Benlik Saygısı İlişkisi". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/19 (2005), 187-198.
- Tetik, Hayati. "Anne Baba Tutumları ve Ailede Çocuğun Dinî Gelişimi". *Universal Journal of Theology* 5/2 (2020), 136-171.
- Tezel Şahin, Fatma. "Mother-Child Relation and Factors Affecting This Relation". *International Journal of Science Culture and Sport* 2/3 (2014), 79-88.
- Tönbül, Özgür. "Aile Eğitimi Programının Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi". *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi* 2/1 (2019), 46-72.
- Türkyılmaz, Zeynep. *3-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin mahremiyet eğitimine dair bilgilerinin incelenmesi (Üsküdar örneği)*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Üstün, Ahmet - Yılmaz, Müge. "Üniversite Öğrencilerinin Aile İçi Demokrasi İle İlgili Görüşlerinin Cinsiyet ve Anne-Baba Eğitim Düzeyine Göre Değerlendirilmesi". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 9/2 (2008), 77-90.
- Varlı, Abdussamet. "Kur'an'da Peygamberler Örneğinde Ailede Anne-Baba ve Çocukların Hukuku". *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18 (2020), 224-247.
- Yalçın, Hatice. "Anne-Çocuk İletişimi Eğitiminin Etkileri". *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 28 (2013), 179-194.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı., 2018.
- Yıldız, Kemal. "Importance of Privacy to Prevent Sexual Abuse of Children". *Öneri Dergisi* 38 (2012), 151-156.